

единица по-горѣ (тъй поне тя ни казваше). И ние четѣхме ли, четѣхме! Ни една книга не минаваше прѣзъ рѣцѣтъ ни непрочетена. За да ни провѣрѣва, тя ни караше да разкажемъ съдържанието на книгата, заглавието на която тя избираше сама отъ нашия списѣкъ. Така щото лѣжа не можеше да има. Дѣйствително, четѣхме по принуждение, но четѣхме и нѣкои отъ тогава се бѣха увлѣкли въ четивото, та то ни бѣше станало насѣщна потребностъ за сетнѣ. Помня, поради липса на български книги, прибѣгвахъ нѣкои до руски — и пакъ четѣха, мѣчеха се да разбиратъ.

Бѣдна бѣше нашата литература и малко книги български падаха въ рѣцѣ ни, книги, които помнимъ съ такава жадностъ дирѣхме изъ сандѣцитѣ на тия, що се връщаха отъ дома си слѣдъ ваканцитѣ. Библиотеката ни бѣше пълна съ брошурата „Тайнитѣ на единъ мъртвецъ“, но имаше и съчинения на Толстой, Батюшковъ, Державинъ и др. Безъ разборъ, азъ помня, че четѣхме много, ала помня общото впечатление бѣ у менъ, че българскитѣ книги сѣ никакъ неинтересни и повечето мѣчно се разбиратъ, заплетени. . .

Обаче, все пакъ нѣкои останаха въ ума ми — било, че сѣ били по интересни, било че ми сѣ се втѣлпили въ паметта отъ често повтаряне заглавията имъ въ часъ. Такива сѣ на първо мѣсто по интересъ „Бертолдолъ“ (както ние наричахме дългото название на книгата), писанъ съ славянски букви и съ оригинални образи на Бертолда и царя, (чиято прилика съ заглавнитѣ букви въ старитѣ евангелия въ Народната библиотека, тѣй ме порази по сетнѣ), „Изгубена Станка“, „Нещастна фамилия“, „Иванко убиецъ“, „Беатриче Чинче“, „Момина китка“, „Капитанска дъщеря“ и всички Станчови произведения. Сетнѣ: „Азаилъ или неблагодарни селянинъ“, „Аделаида или алпийска пастирка“, „Младата сибирянка“, „Меропя“ (помня, че ми направи впечатление — българска книга съ името на Волтера), „Горски пѣтникъ“ и „Прѣдвѣстникъ горскаго пѣтника“ на славянски, „Куция дяволъ въ Турция“ и др.

Това е въ споменитѣ ми за стария пансионъ. На край пакъ ми се ще да си спомня, какъ хубаво се зеленѣеха дърветата надъ нашитѣ глави, кога ние въ врѣме на разпуса прѣдъ изпититѣ, напѣсѣдали съ гергефитѣ си, работимъ и пѣемъ общи пѣсни. А пѣкъ нѣкои взели си книжкитѣ, отишли навѣтрѣ — навѣтрѣ въ двора, задъ училищнитѣ стаи, заврѣли се въ буренака, легнали на грѣба, учатъ и мечтаятъ. . . Ехъ вие, триндафили, вечеръ романа на чучуритѣ, гжсти зелени дървета надъ главитѣ надъ пѣщитѣ, буренакътъ съ цѣлата си дивостъ и остра миризма — васъ, никога сѣващъ, не ще мога забрави! . . .

Всичко това видѣхъ съборено, окастрено, кога се върнахъ отъ дома слѣдъ ваканцията прѣзъ 1884 год.

Въ мое отсъствие всичко се измѣнило, и кога слѣзохъ отъ файтона, азъ нѣкакъ съ неволна тѣжа гледахъ новата постройка на сегашната гимназия и остатѣцитѣ отъ голѣмитѣ дървета, между които въ привечерната мѣгла се мѣркаха фигуритѣ на пансионеркитѣ. . .